

Yvon Né

Het scheve meisje

DE GEUS

© Yvon Né, 2016
Omslagontwerp Berry van Gerwen
Omslagillustratie © Corbis/HH
ISBN 978 90 445 3671 3
NUR 301

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus BV, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland. Telefoon: 076 522 8151.
Internet: www.degeus.nl.

Meer weten over onze boeken en auteurs? Meld u dan aan voor onze nieuwsbrief via www.degeus.nl of volg ons via social media:



De_Geus



DeGeusBreda

1.

In een vroeg stadium toont het materiaal de voortekenen. Neem nu deze foto. Zwart-wit. Dat meer zegt dan kleur. Op de voorgrond mijn ouders. Ze hebben elkaar kort daarvoor leren kennen en verschijnen nu al samen in vermomming. Sinterklaas is twee meter lang en het kruintje van Zwarte Piet komt langs de lat aan de één meter vijftig. Lichaamslengte is op de foto niet vast te stellen, maar de informatie is uit betrouwbare bron. Moeder is achttien jaar jong en vader dertig.

Een goed stel, vinden de collega's op kantoor. Ze zien in één keer de contrasten scherp naast elkaar. Dat mag in hun omgeving en tijd de naam 'experiment' dragen. Want verschillen in vorm en kleur staan hier onder strenge controle en mogen al helemaal niet in het oog vallen.

Het gezicht van moeder is een zwart ovaal, dat het plaatselijke licht volledig absorbeert. Twee witte plekjes blijven open en reflecteren het licht. Zo weten toeschouwers waar haar ogen zich bevinden. Een onscherpe veeg geeft aan waar de mond moet zijn. Vader draagt een lange donkergrijze baard. Zijn gezicht is tot enkele centimeters onder de ogen grijs, in werkelijkheid waarschijnlijk roodachtig geschminkt. Vaders mantel is donkergrijs, met zekerheid rood, moeders pietenpak lichtgrijs, van onbekende kleur.

Achter moeder bevindt zich een zwarte rechthoek, waarvan onduidelijk blijft of het een deuropening is of een zwart doek.

Het zwart is te diep om rood te kunnen zijn. Achter vader staat of hangt een wit paneel met daarop in zwarte contouren een tekening van het paard van Sinterklaas en op het paard de heilige man zelf. Het hoofd van deze getekende Sint bevindt zich te hoog voor de lens. De kartelige fotorand gaat dwars door zijn hals.

De gezichten van mijn ouders zijn naar de fotograaf toe gekeerd, links van hen, maar de ogen van beiden draaien naar rechts weg. Het geeft ze een angstige en schuldbewuste uitdrukking. Sint en Piet vertegenwoordigen hier niet een heilig gezag, zo lijkt het. Een of andere autoriteit onderwerpt hén aan een verhoor en zij hebben nog geen idee wat ze zullen antwoorden.

Twee lastige kwesties openbaren zich. Allereerst het vinden van de juiste antwoorden op vragen die aan hen gesteld worden. Nog lastiger is het vinden van juiste vragen die zij moeten stellen. Aan anderen in hun directe nabijheid en vooral ook aan zichzelf. Voorlopig biedt Sint het publiek zijn met een wit, rechthoekig kleed bedekte schoot, en toont Piet haar witte, volmaakt ronde kraag. Het zorgt voor een afgewogen compositie. Op de foto domineert hoopvolle verwachting.

Ik sta al een hele tijd achter het zwarte doek. Vanaf het moment dat ze met elkaar kennismaken is daar mijn plaats. Moeder is dan pas zeventien. Vader negenentwintig. Ik heb lange tijd gedacht dat zowel hun ontmoeting als mijn geboorte een toevalligheid is, een onbeduidende speling van het lot. Inmiddels weet ik dat een dergelijk lichtzinnig toeval niet kan bestaan. Niets is zonder reden. Wat me overkwam heeft direct een richting.

Mijn toekomstige ouders zullen niet in staat zijn de hoofdlijn in de plannen voor hun kind te veranderen. Zo is daar de objectieve dwang van erfelijke eigenschappen en bloedband. Zij voe-

den de noodzakelijke angsten. Ook zetten ze me spoedig aan het belang van het gezin te relativeren ten gunste van ontmoetingen elders. Verwantschappen op andere niveaus wachten op ontdekking. Deze ouders in wording duwen me langzaam en consequent in de richting van een bestemming die nu nog schimmig is. Alsof een camera met een open sluiters een opname maakt van een verschijning die onophoudelijk beweegt.

Mijn verbinding met deze twee mensen is gebiedend én los. Een haperend contact dat soms letterlijk de adem doet stokken, soms het hele lijf onder stroom zet. Het houdt boodschappen tegen. Lang voor ik dit erken, ben ik een luisterend oor geworden voor wat mijn eigen ziel me dicteert.

Dit klinkt gemakkelijker dan het is. Ik hoor stemmen op grote afstand. Zijn het wel stemmen? Zo klinken kleine bergstromen ook. Ik hoor fellere tonen, bellen, een trompet die van boven lijken te komen. Of is dit alles toch niet meer dan een zacht gezoem? Wanneer ik me inspan valt hierin enige harmonie te beluisteren. Wat me vooral bezighoudt is wat de tonen zeggen.

In de ogen van mijn directe omgeving ben ik volstrekt onbeduidend. Dat is van cruciaal belang. Ze zien me over het hoofd. Zo lang mogelijk en dat is onaangenaam.

Om te beginnen sta ik ruim vier jaar achter het zwarte doek. Een klein deel maar van de tijd die het hele traject vraagt. Die vier jaren vliegen voorbij. Moeder is eenentwintig als ze van mij bevalt. In de Nieuwstraat.

Het zwarte doek gaat opzij. Dit onderdeel van de reis verloopt zonder ontberingen. Ik kom naakt aan. Pas na seconden schreeuw ik om oordopjes en een zonnebril. Niemand toont zich daarover verbaasd of ontsteld. Dit is niet het moment om spijt te hebben van een geboorte. Het is al gebeurd. Vader is direct enige minuten uit beeld. Moeder lacht naar mij en lijkt daarin onver-

stoorbaar. En kijk, vader voegt zich alweer bij haar. Ook ik bereid een glimlach voor. Hij ligt nog puntgaaf in mijn geheugen. Ik hervind die stille, onzichtbare lach waardoor ik me goed voel.

Welke plaats heeft géén Nieuwstraat in zijn oude centrum? Nog eeuwen na aanleg geeft zo'n straatnaam het signaal af van nieuwheid. Nieuw ben ik, o ja, dat ben ik. Daar, op nummer 32-1, een bovenhuis met trapgevel, precies daar kom ik op de wereld. De trapgevel roept me toe: 'Jij gaat stapje voor stapje, jij gaat op en af, en af en op, en opnieuw. Het kost je moeite, kind, o ja. En je gaat het doen. Je zult stappen terug doen, zo zal het je voortdurend toeschijnen, van drie naar twee, van twee naar een. En pas dan weer een, twee, drie.'

*vis, vis, lange vis
die vannacht gevangen is
van één, van twee, van drie
sta niet op! sta niet op!
of je krijgt het koord al op je kop
van één, van twee, van drie, sta op!*

Ik wil wel springen. Het liefst wil ik springen. Aan één stuk door, met reuzensprongen, hoog gaan en ver. En sprongen overslaan. Vandaar die trapgevel in het front boven het dak van mijn adres, die mij roept om een belofte te doen. Goed, ik beloof het, ik zal het proberen, zal me oefenen in kleine sprongen maken. Het lukt me niet. Kleiner! Ik word zo vrolijk van die sprongen. Ze kriebelen in mijn vlees, maken mijn hele stelsel wakker, bij elke sprong opnieuw. Het ziet er doldwaas uit. Ik val geregeld.

'Is ze niet goed bij haar hoofd?'

‘Ze kan zich erg moeilijk bij één ding houden.’

‘Ze slaat graag de tussenstappen over.’

‘Ze doet haar best.’

‘Ze wil meteen bij het eindpunt aankomen.’

Stop! Zover is het nog helemaal niet. Ik kijk naar de tekens, hoor mensen iets roepen en ik glimlach. Ik ben wat je noemt een opgewekte baby. Zelden huil ik. Het is van belang om krachten te sparen. Om aldoor goed op te letten. Er staat me wat te wachten. Dat ben ik op dat moment nog niet vergeten. Ik ben immers pas een paar weken oud.

Voor mijn ouders is een baby een buitensporigheid. Te nieuw. Onwennig kijken ze naar me. Onwennig zetten ze me hier neer en dan weer daar. Kan dat wel? Oei, dat hoofdje, dat nekje! Totdat het gewoon wordt mij op te pakken, te wassen, toe te prevelen. Ik versta er niets van, wat bedoelen ze? En ze leggen me terug. Hun gebaren zijn na een paar maanden routineus. Ze gooien me omhoog en vangen me weer op, zetten me op vreemde plaatsen neer. Vader tilt me hoog op de kast. Moeder stalt me in een kartonnen doos. Ik blijf daar rustig zitten en glimlach. En zij lachen me voluit toe. Of ze lachen me uit. Elke reiniging in het plastic badje is een massage. Alsof mijn bloedsomloop tot stilstand is gekomen en ik moet worden gereanimeerd. De washandjes zijn van zand. Ik glimlach. Ze bedoelen het goed. Het gaat erom proper te zijn en bangelijkheid moet worden weggeschuurd. Ze hebben er plezier in. Ze kietelen me en we lachen alle drie. Ik kronkel als een vis.

Ik ben een veel te lange baby. Het valt iedereen op die komt kijken. Dat maakt me aantoonbaar minder een baby. Mijn knuffelwaarde is anders dan die van de korte bolle exemplaren. De kwesties geven een kronkel in mijn rug. Ik keer me ervan af en

schakel door in mijn groeiversnelling. Meteen in z'n twee.

‘Wat is dat kind scheef!’ roept de arts op het consultatiebureau. ‘Een bocht in een rivier.’

Ja, dat weet ik ook wel. Als een vis heb ik geprobeerd weg te glippen uit het deinende sleepnet van september. Het was me zeker gelukt wanneer ik niet vast had gezeten aan mijn contract met Weegschaal. Vanwege het dubbele karakter van dit teken uit de zonneweg, heb ik een stevige band met onverenigbare krachten. Daar gaat het om. Slechts een fractie voorbij de grens van Maagd geboren. Een mislukte ontsnapping. Was ik maar iets langzamer geweest, dan was me de praktische aanleg van Maagd toegevallen, die het leven veel comfortabeler maakt.

‘Scheef!’

Moeder schrikt van dit woord en kijkt naar me. Ik heb een onuitwisbare vlek.

‘Scoliose.’

Veel o's. Paniek. Een hoogdravend woord. En niemand geeft uitleg. Van behandeling is geen sprake. Behalve de ‘therapie’ van de verpleegster die me één keer mag onderzoeken. Ze keert me ruw om en om. Mijn ledematen zijn de flippers in een flipperkast die zij bedient. Zelfs moeder is het te gortig. Ze neemt me snel mee naar huis. Het ongemakkelijke ‘scoliose’ vergeet ze zo snel mogelijk. Het woord ‘scheef’ blijft. Het jeremieert in moeders hoofd. Een oorwurm die zich met zijn harde ‘g’ en dubbele ‘ee’ al te gemakkelijk vastzuigt. Zij ziet de scheefte ondubbelzinnig voor zich. Het beeld van mijn achterkant is een hachelijk geval van onbalans.

Ze denkt niet dat zoiets overgaat. Je zult het zien. Omdat het rugje niet goed is, valt vroeg of laat het hele boek uit elkaar. Terwijl het verder als nieuw is. Het is ook te mooi om waar te zijn dat mijn bloed goed is. Moeders bloed behoort tot de negatieve groep

die kans geeft op resusbaby's. Had haar bloed mijn positieve, 'andere' bloed gezien als een overduidelijk 'vreemde' indringer, dan zou het nog voor mijn geboorte afweerstoffen tegen mij hebben aangemaakt. Dat gevaar is bezworen. Nu is daar onverwacht die constructiefout. Voor mijn ouders een behoorlijke tegenvaller.

Het verschijnsel gaat in feite verder dan een constructiefout. 'Scheefheid' is een begrip binnen de waarschijnlijkheidsrekening. Deze tak in de wiskunde heeft me van aanvang af in zijn greep. De wiskundige scheefheid is een rekenmaat van asymmetrie. De pieken en dalen kleven aan elkaar tot een suikerspin van ongeregelde uitschieters. Hun gemiddelde ligt duidelijk uit het midden. Het verbaast me niks. Ontsnappen doe je aan de randen. Ik val naar één kant. Naar deze of naar die. Mijn scheefte is mijn band met de ontsnapping.

Dat ik drie maanden na mijn geboorte gedoopt word, goed, daarmee stemmen mijn ouders in. Uit respect voor de gelovige grootouders van moederskant. Maar die doopkaart, die verschrikkelijke doopkaart stoppen ze heel gauw weg. Ze lezen nooit in de Bijbel. Niemand heeft ze naar een passende regel gevraagd. De dominee die de doophandeling verricht is een onbekende die ze nooit hebben gezien of gesproken. Tijdens de dienst leest hij de bijbelverzen hardop voor.

Ze horen de woorden en schrikken hevig. Ben ik er zelf mee gekomen? Dat moet in de tijd achter het zwarte doek zijn geweest. Kreeg ik ze van iemand aangereikt en heb ik ze toen gretig aanvaard? Hoe het ook zij: de tekst past bij mijn situatie en is een aanwijzing voor mijn route. Mijn ouders al direct schrik aan te jagen, was nooit mijn opzet. Het is een geheugensteuntje, in geen geval mag ik vergeten wat me te doen staat.

De doopkaart gaat in een lade en krijgt geen plaats in het al-

bum bij het geboortekaartje en de foto's. Welke lotgenoten uit hetzelfde oord en tijdsbestek zijn toen met diezelfde verontrustende woorden belast? Of hebben ook zij om een nadrukkelijke geheugensteun gevraagd? Dat moet ik wel aannemen. Ik krijg de tekst overigens pas meer dan een halve eeuw later weer onder ogen, nadat moeder me een stapeltje schoolrapportjes overhandigd heeft met de doopkaart ertussen. Ik lees de tekst hardop, tranen schieten me in de ogen.

‘Indien de wereld u haat, weet dan, dat zij Mij eer dan u gehaat heeft. Indien gij van de wereld waart, zou de wereld het hare liefhebben, doch omdat gij van de wereld niet zijt, maar Ik u uit de wereld uitgekozen heb, daarom haat de wereld u. Johannes 15: 18,19.’

Mijn hart wil naar buiten hollen om luid te protesteren.

‘Wie heeft dit bedacht?’ roep ik.

‘Ik ken de tekst niet,’ zegt moeder geschrokken.

Ze is die hele doopkaart vergeten. Het is een vervloeking. Zo klinken deze woorden ons beiden in de oren. Een lot van doem dat zich zal voltrekken. Gelukkig blijkt mijn geheugen ruimer dan ik. En sneller. Vliegensvlug werpt het zijn licht op de tekst.

‘Weet je het nog, het zwarte doek? Je komt toch ook niet van hier?’

‘Eigenlijk is het best een mooie tekst,’ hoor ik mezelf zeggen. ‘Nu ik er wat langer naar kijk, krijgt hij een andere betekenis. In wezen is het een prachtige tekst.’

Mijn ontroering is oprecht.

Na een half jaar verhuizen we naar een klein appartement in een van de gloednieuwe flatgebouwen met drie woonlagen aan de zuidkant van het stadje. De naoorlogse geboortegolf maakt dat er veel gebouwd wordt voor gezinnen. Woonwijken met gezins-